PRAWO PREZYDENTA FRANCJI DO ROZWIĄZANIA ZGROMADZENIA NARODOWEGO

PIOTR BOŻYM

W systemie ustrojowym V Republiki Francuskiej wyróżnia się kompetencje własne prezydenta republiki oraz kompetencje dzielone z premierem i rządem[1]. Kompetencje własne wykonywane są samodzielnie przez prezydenta w sposób dyskrecjonalny, bez kontrasygnaty premiera. Są one wyliczone w art. 19 konstytucji, a należą do niech m.in. powołanie premiera, wygłaszanie orędzi, poddawanie pod referendum projektów ustaw czy rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego. W doktrynie kompetencje prezydenta Francji podzielone są również na uprawnienia o charakterze związanym, których stosowania w określonych warunkach nie można odmówić, oraz uprawnienia dyskrecjonalne, przy których prezydentowi przysługuje prawo do odmowy. Prawo do rozwiązania Zgromadzenia Narodowego jest z tego punktu widzenia uprawnieniem dyskrecjonalnym prezydenta, albowiem może on z tego uprawnienia skorzystać, nie może natomiast zostać zmuszony do jego zastosowania.

Niniejszy artykuł poświęcony jest prawu prezydenta Francji do rozwiązania izby poselskiej czyli według nomenklatury przyjętej w V Republice – Zgromadzenia Narodowego.

Prawo prezydenta Francji do rozwiązania Izby Deputowanych w czasach III Republiki (lata 1875–1946) uregulowane zostało w art. 5 ustawy konstytucyjnej *O organizacji władz publicznych* z 25 lutego 1875 roku w brzmieniu „Prezydent Republiki może, po pozytywnej opinii Senatu, rozwiązać Izbę przed wygaśnięciem kadencji. W tym przypadku kolegia wyborcze zostaną zwołane w przeciągu trzech miesięcy". Prezydent zmuszony był zatem do uzyskania pozytywnej opinii Senatu, który zostawał arbitrem w sporze pomiędzy Izbą Deputowanych a prezydentem. Wyższość Senatu w stosunku do Izby Deputowanych została podkreślona przez fakt, iż on sam nie mógł zostać

[1] A. Jamróz, *Status konstytucyjny prezydenta Francji*, „Państwo i Prawo" 1990, nr 9, s. 81.

rozwiązany a prezydentowi trudno było skorzystać z uprawnienia do rozwiązania Izby Deputowanych jeśli skład polityczny Senatu odpowiadał składowi politycznemu Izby Deputowanych. W III Republice tylko raz prezydent skorzystał z uprawnienia do rozwiązania Izby Deputowanych – uczynił to Patrice Mac-Mahon 25 czerwca 1877 roku. Była to reakcja prezydenta na manifest 363 członków Izby Deputowanych, w którym potępili próbę sprawowania rządów osobistych i odmówili uznania nowego rządu na którego czele stanął Albert de Broglie. Za rozwiązaniem Izby Deputowanych zagłosowało wówczas 149 senatorów, przy 130 sprzeciwiających się. Niefortunne rozwiązanie Izby Deputowanych nie było ponawiane przez niemal 80 lat. Niefortunne[2], gdyż po częściowym odnowieniu Senatu z roku 1879, w izbie tej zaczęli liczebnie przeważać senatorowie o orientacji republikańskiej. Dnia 30 stycznia 1879 roku Patrice Mac-Mahon poddał się do dymisji, a prezydentem został wybrany republikanin Jules Grévy.

W IV Republice (lata 1946–1958) prezydent mógł rozwiązać Zgromadzenie Narodowe, jeśli spełnione zostały trzy warunki. Po pierwsze, jeśli w przeciągu 18 miesięcy od wyborów do Zgromadzenia Narodowego parlament odmówi dwukrotnie rządowi wotum zaufania, po drugie, jeśli w tym samym okresie stworzy dwa kryzysy rządowe uchwalając mu wotum nieufności, i po trzecie, rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego nie zostanie zastosowane w pierwszych 18 miesiącach po wyborach. Kryzysy rządowe w IV Republice były liczniejsze i bardziej długotrwałe niż w czasach III Republiki. Udzielenie inwestytury desygnowanemu szefowi rządu nie decydowało o możliwości utworzenia przez niego rządu, nie przeszkadzało w natychmiastowym obaleniu rządu przez to samo Zgromadzenie Narodowe. Udzielanie inwestytury nowemu szefowi rządu zwykłą większością głosów rozluźniało związek Zgromadzenia Narodowego z rządem, ułatwiało rozstrzyganie kryzysów rządowych przez prezydenta. Prezydent mógł doprowadzić do powstania większości parlamentarnej skupionej wokół jego kandydata na szefa rządu lub też mógł odmówić wyrażenia zgody na dymisję szefa rządu, gdy uznał, że bezwzględna większość deputowanych nie opowiedziała się przeciw rządowi[3]. Natomiast ustępowanie rządu bez wcześniejszego zastosowania związanej z tym konstytucyjnej procedury uniemożliwiało prezydentowi rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego. Groźba rozwiązania ciążyła nad Zgromadzeniem Narodowym podczas dwu pierwszych kadencji, łącznie przez trzy lata[4]. W czasach IV Republiki jednakże tylko raz tj. w 1955 roku prezydent rozwiązał Zgromadzenie Narodowe dążąc do uniemożliwienia przeprowadzenia reformy prawa wyborczego rażąco niesprawiedliwego, lecz korzystnego dla partii rządzących[5]. Rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego uznane zostało za instytucję wykorzystywaną w sytuacjach kryzysowych pomiędzy rządem

---

[2] K. Wołowski w: *Prezydent Republiki w powojennej Francji IV i V Republiki* (Toruń 1973, s. 192) pisał wprost „Niefortunne zastosowanie w 1877 r. skompromitowało je na długie lata. IV Republika z rozwiązania uczyniła uprawnienie rządowe obwarowując je nadto takimi warunkami, iż praktycznie stawało się niewykonalne".

[3] W czasach IV Republiki większość rządów upada, mimo że Zgromadzenie Narodowe nie przejawia swojej opozycji absolutną większością wymaganą przez Konstytucję. Rządy się rozwiązują, gdy doświadczają jakiejś trudności w Zgromadzeniu Narodowym lub też je wyprzedzają. Szerzej o tym M. Morabito, D. Bourmaud, [w:] *Historia konstytucyjna i polityczna Francji 1789–1958*, Białystok 1996, s. 522.

[4] K. Wołowski, *Prezydent Republiki w powojennej Francji IV i V Republiki*, Toruń 1973, s. 68.

[5] J. Stembrowicz, *Parlament V Republiki Francuskiej*, Warszawa 1963, s. 33.

a parlamentem nie zaś jak w Anglii za normalny środek zgodnego zwracania się parlamentu i rządu do wyborców o wyrażenie swej woli w sprawie, w której większość rządowa w Izbie Gmin i rząd nie chcą przyjmować odpowiedzialności za decyzję lub gdy partia rządząca chce umocnić swoją pozycję[6].

W aktualnej, V Republice (od 1958 roku) zgodnie z art. 12 konstytucji „Prezydent Republiki może, po zasięgnięciu opinii premiera i przewodniczących izb, zarządzić rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego. Wybory powszechne odbywają się najwcześniej dwudziestego dnia i najpóźniej czterdziestego dnia po rozwiązaniu. Zgromadzenie Narodowe zbiera się z mocy prawa w drugi czwartek po wyborach. Jeśli zebranie Zgromadzenia Narodowego przypada poza okresem przewidzianym na sesję zwyczajną, z mocy prawa zostaje otwarta sesja piętnastodniowa. Ponowne rozwiązanie nie może być zarządzone przed upływem roku następującego po wyborach". Kolejnym ograniczeniem przewidzianym w art. 16 konstytucji jest obwarowanie, że „Zgromadzenie Narodowe nie może zostać rozwiązane w okresie, gdy wykonywane są uprawnienia wyjątkowe". W szczególnych okolicznościach wskazanych w tym artykule, a są to m.in. poważne i bezpośrednie zagrożenie Republiki, niepodległości narodu, niepodzielności terytorium, przerwanie normalnego funkcjonowania władz publicznych, prezydent ma zapewnione nieograniczone uprawnienia. Wprowadzenie w życie art. 16 następuje po odbyciu obowiązkowych konsultacji z premierem, przewodniczącymi izb parlamentu i przewodniczącym Rady Konstytucyjnej. Zwraca uwagę, że prezydent jest obowiązany do odbycia konsultacji, nie jest natomiast nimi związany. A zatem to on ocenia dyskrecjonalnie, czy zaistniały warunki do zastosowania tego artykułu. Michel Debré, jeden z najbliższych współpracowników generała de Gaulle, przemawiając w 1958 roku przed Radą Stanu powiedział „Prezydent dysponuje również najgroźniejszą bronią każdego ustroju parlamentarnego, jakim jest rozwiązanie Zgromadzenia. Czy trzeba mówić, czym jest rozwiązanie Zgromadzenia? Jest instrumentem stabilności rządu. Może być nagrodą dla rządu, któremu się udało i karą dla rządu, który poniósł porażkę. Umożliwi krótki dialog między głową Państwa i narodem, mogący rozwiązać spór lub w rozstrzygającej chwili oddać głos narodowi"[7].

Prezydent V Republiki nie może przekazać uprawnienia do rozwiązania Zgromadzenia Narodowego na rzecz innego organu. Konstytucja wprawdzie w art. 13 i art. 21 przewiduje wyjątkowo możliwość delegowania uprawnień prezydenckich, lecz przepisy te nie odnoszą się do rozwiązania Zgromadzenia Narodowego. Jest to zatem uprawnienie zarezerwowane dla prezydenta republiki.

Zwraca uwagę, że prezydent zarządzając rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego nie potrzebuje wniosku premiera ani też wystąpienia okoliczności przewidzianych przez prawo, ani też zgody innych organów. Opinie premiera oraz przewodniczącego Senatu i przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego są czysto konsultatywne i nie wiążą prezydenta[8]. W 1981 roku przed podjęciem decyzji o rozwiązaniu Zgromadzenia

---

[6] *Ibidem*, s. 207.

[7] M. Debré, *Przemówienie przed Radą Stanu 27 sierpnia 1958 roku*, [w:] K. Ujazdowski (red.), *V Republika Francuska. Idee Konstytucja, Interpretacje*, Kraków 2010, s. 239.

[8] Tak samo w czasach IV Republiki opinia przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego nie wiązała prezydenta. O opinię do przewodniczącego Rady Republiki prezydent nie musiał wówczas występować.

Narodowego prezydent François Mitterrand zwrócił się o opinie do premiera Raymond'a Barre'a i do przewodniczącego Senatu, Alain'a Poher'a. Pomimo że opinie były negatywne, prezydent zadecydował o rozwiązaniu Zgromadzenia Narodowego[9]. Nadto art. 19 konstytucji V Republiki wskazuje wyraźnie, że akt prezydenta rozwiązujący Zgromadzenie Narodowe nie wymaga kontrasygnaty premiera. Kontrasygnata spełniająca trzy zasadnicze funkcje tj. poszerzenia kręgu podmiotów odpowiedzialnych za podjęcie decyzji, uwiarygodnienia podpisu i przeniesienia odpowiedzialności za akt ponoszącej odpowiedzialności władzy na politycznie odpowiedzialnego kontrasygnatariusza sprzyjała przejściu władzy decyzyjnej na ręce tego ostatniego. Częściowa rezygnacja ze współdecydowania z prezydentem ministrów odpowiedzialnych politycznie przed parlamentem wskazuje na istotne usamodzielnienie głowy państwa w V Republice. A zatem tylko prezydent ma prawo zarządzić rozwiązanie i tylko on decyduje, kiedy i dlaczego podejmie taką decyzję. Jest to decyzja dyskrecjonalna, za którą odpowiedzialność ponosi wyłącznie prezydent. Tymczasem w czasach IV Republiki, prezydent rozwiązując Zgromadzenie Narodowe nadawał odpowiednią formę decyzji rządu[10], jednakże nie ponosił za nią odpowiedzialności.

Prezydent V Republiki pełni trzy misje: jest strażnikiem konstytucji, arbitrem w sferze funkcjonowania władz publicznych i gwarantem niepodległości narodowej. Nieostrość konstytucyjnych postanowień odnoszących się do prezydenta pozwala na przejęcie przezeń, w określonych sytuacjach, niektórych uprawnień premiera lub zajmowanie przez prezydenta stanowiska arbitra. Arbitraż prezydencki jest sprawowany w sposób ciągły, choć korzystanie z prawa rozwiązania Zgromadzenia Narodowego cechuje sporadyczność[11]. Struktura władzy wykonawczej składa się z dwóch silnych, względnie zrównoważonych segmentów politycznych tj. prezydenta Republiki oraz rządu z premierem na czele. Istniejąca równowaga potencjału politycznego obu ośrodków władzy wykonawczej zawiera w sobie znaczący pierwiastek „konfliktowości"[12]. Prowadzi to do zdecydowanej dominacji prezydenta Republiki w strukturze władz publicznych albo względnej jego marginalizacji. Warunkiem powstania pierwszego układu politycznego jest wygrana w wyborach parlamentarnych ugrupowania bliskiego szefowi państwa. Drugi układ powstaje w sytuacji, gdy rząd mający poparcie większości parlamentarnej wywodzi się z obozu politycznego konkurującego z obozem prezydenckim.

Konstytucja V Republiki zabezpiecza silną pozycje prezydenta, uniezależniając go od parlamentu dzięki wyborom powszechnym i bezpośrednim, zapewnia mu też szerokie kompetencje. Konstytucja wzmacnia dwuczłonową egzekutywę tj. prezydenta i premiera. Aż do 1986 roku prezydent pełnił funkcje głowy państwa i szefa jednolitej egzekutywy, korzystają faktycznie nie tylko z własnych kompetencji, jakie wypływały

---

[9] W. Skrzydło, *Ustrój polityczny Francji*, Warszawa 1992, s. 159.

[10] Komunikat o rozwiązaniu Zgromadzenia Narodowego w 1955 roku opublikowany w „Le Monde" z 3 grudnia 1955 roku brzmiał następująco: „Rada Ministrów, zebrana pod przewodnictwem P. Réne Coty'ego, zadecydowała ogłosić rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego w warunkach przewidzianych przez art. 51 konstytucji".

[11] Szerzej o tym E. Popławska, *Instytucja prezydenta w systemie politycznym V Republiki Francuskiej*, Warszawa 1995, s. 68–69.

[12] Ł. Jakubiak, *System polityczny Francji w układzie Koabitacji*, [w:] J. Szymanek (red.), *Ustrój polityczny Francji współczesnej*, Warszawa 2013, s. 192.

z konstytucji ale też i z kompetencji premiera. Taka interpretacja konstytucji wynikała z silnej legitymizacji demokratycznej prezydenta, utrwalania się proprezydenckiej praktyki konstytucyjnej. Gdy po wyborach do Zgromadzenia Narodowego w roku 1986 partie prawicowe uzyskały bezwzględną większość w tej izbie, socjalistyczny prezydent François Mitterrand mianował, zgodnie z art. 8 konstytucji, Jacques'a Chirac'a (gaullistę) na stanowisko premiera. Premier nie został zatem wybrany przez prezydenta, lecz narzucony przez większość parlamentarną. Oznaczało to zerwanie silnych więzów łączących prezydenta z premierem. W okresie koabitacji prezydent nie zamierzał być tylko głową państwa i arbitrem w konfliktach politycznych, lecz zamierzał aktywnie korzystać ze swoich konstytucyjnych uprawnień, w tym i z prawa do rozwiązania Zgromadzenia Narodowego. Rozwiązując Zgromadzenie Narodowe prezydent może zarządzić kres konfliktu istniejącego miedzy rządem a parlamentem, może też rozstrzygnąć istniejący konflikt między nim a rządem, jeśli ten cieszy się zaufaniem deputowanych. Jeśli w wyniku ponownych wyborów do Zgromadzenia Narodowego zasiądą w nim deputowani w składzie podobnym do poprzedniego, tj. sprzed rozwiązania, wówczas wybory parlamentarne mogą być traktowane jako swoiste votum nieufności w stosunku do prezydenta. Podjęcie dyskrecjonalnej decyzji o rozwiązaniu Zgromadzenia Narodowego może zatem poskutkować niestabilnością prezydencką.

Prawo rozwiązania Zgromadzenia Narodowego nie przysługuje prezydentowi *par interim*, którym jest przewodniczący Senatu[13]. Jeśli prezydent *par interim* nie może sprawować funkcji prezydenta, funkcje te będą wykonywane przez rząd. Jednakże ani prezydent *par interim*, ani rząd nie może rozwiązać Zgromadzenia Narodowego, o czym stanowi wyraźnie art. 7 konstytucji. Prawo rozwiązania spełnia podwójny cel. Może stanowić realną groźbę dla Zgromadzenia Narodowego na wypadek jego negatywnego nastawienia wobec rządu cieszącego się zaufaniem prezydenta, może też być sposobem wyrażenia nieufności wobec Zgromadzenia Narodowego. Umożliwia wówczas przekształcenie następnych wyborów w plebiscyt na rzecz prezydenta, który podjął taką decyzję[14]. Jeśli wyborcy wybiorą większość parlamentarną nieprzychylną prezydentowi, wówczas prezydent albo ustąpi ze stanowiska albo pozostanie na nim, licząc się z osłabieniem swego autorytetu. Do tej pory żaden z prezydentów, który postanowił skorzystać z prawa rozwiązania Zgromadzenia Narodowego nie ustąpił w wyniku przegrania przez jego partię wyborów parlamentarnych przeprowadzonych po rozwiązaniu. Za ustąpieniem w takiej okoliczności opowiadał się Raymond Barre, premier Francji w latach 1976–1981. Jak dotychczas teza ta nie znalazła potwierdzenia w praktyce politycznej, gównie z powodu niewystąpienia takiej sytuacji[15]. Jacques Chirac piastujący w 1985 roku funkcją mera Paryża uważał wówczas, że nastąpić w takiej sytuacji powinna zamiana sposobu wykonywania władzy prezydenckiej. Warto zauważyć, że jeśli konflikt prezydenta ze Zgromadzeniem Narodowym nie spotka się

---

[13] W czasach V Republiki dwa razy tj. po ustąpieniu ze stanowiska prezydenta w 1969 r. przez Charles'a de Gaulle'a i po śmierci prezydenta Georges'a Pompidou w 1974 r. stanowisko prezydenta *par interim* pełnił przewodniczący Senatu, Alain Poher.

[14] K. Wołowski, s. 194; I. Bokszczanin, *Prezydent V Republiki Francuskiej*, [w:] J. Osiński (red.), *Prezydent w państwach współczesnych*, Warszawa 2000, s. 125.

[15] B. Dziemidok-Olszewska, *Odpowiedzialność prezydenta V Republiki Francuskiej*, [w:] J. Szymanek (red.), *Ustrój polityczny Francji współczesnej*, Warszawa 2013, s. 232–233.

z żywym zainteresowanie opinii publicznej, to przy okazji wyborów przeprowadzonych po rozwiązaniu może nie dojść do znaczących przesunięć na scenie politycznej i nowo wybrane Zgromadzenie Narodowe będzie kalką poprzedniego[16].

Konstytucyjną pozycję prezydenta określa art. 5 konstytucji V Republiki w brzmieniu „Prezydent Republiki czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji. Zapewnia przez swój arbitraż prawidłowe funkcjonowanie władz publicznych, oraz ciągłość państwa. Jest gwarantem niepodległości narodowej, niepodległości terytorium i przestrzegania traktatów". Prezydent jest zatem strażnikiem konstytucji, arbitrem w sferze funkcjonowania władz publicznych i gwarantem niepodległości narodowej. Prezydent zarządzając rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego podejmuje decyzję polityczną, nie jest w tym przypadku bezstronnym arbitrem, lecz czynnie interweniuje w funkcjonowanie władz publicznych.

Z prawa rozwiązania Zgromadzenia Narodowego prezydenci Francji skorzystali, do dzisiaj, tylko pięciokrotnie: Charles de Gaulle (w 1962 roku i w 1968 roku), François Mitterrand (w 1981 roku i w 1988 roku) i Jacques Chirac w 1997 roku. De Gaulle rozwiązał w 1962 roku Zgromadzenie Narodowe w następstwie uchwalenia rządowi Georges'a Pompidou wotum nieufności w związku z zarządzeniem referendum nad zmianą konstytucji, bez wcześniejszego przedłożenia tego projektu izbom parlamentu. Po raz drugi de Gaulle skorzystał z tego uprawnienia w trakcie rozruchów studenckich w maju 1968 roku. Zdecydował się wówczas odwołać do narodu, aby przez wybory parlamentarne zadecydował on, czy jest za czy przeciw rządzącej większości. W obydwu przypadkach w następstwie nowych wyborów do Zgromadzenia Narodowego absolutną większość uzyskali zwolennicy prezydenta. De Gaulle traktował rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego jako uprawnienie szczególne, z którego nie powinno się korzystać w normalnym toku życia politycznego. Odmówił zatem w 1962 roku rozwiązania Zgromadzenia Narodowego mimo nalegań premiera Michela Debré, który uważał, że po zamknięciu procesu dekolonizacji należało rozwiązać Zgromadzenie Narodowe, zarządzić nowe wybory, które wzmocnią rządzący obóz dzięki popularności gererała, któremu udało sie zakończyć konflikt algierski. De Gaulle po raz drugi odmówił rozwiązania Zgromadzenia Narodowego w 1966 roku pomimo zaistnienia wówczas sprzyjających warunków do wzmocnienia rządzącej większości. Prezydent uważał, że sprzyjające wrunki nie stanowią wystarczającej przyczyny, aby skorzystać z radykalnego środka, jakim jest rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego. François Mitterrand rozwiązując w 1981 roku i w 1988 roku Zgromadzenie Narodowe dążył do zmiany układu sił politycznych nieprzychylnych prezydentowi. W Zgromadzeniu Narodowym większość posiadały siły polityczne będące w opozycji do prezydenta i do jego programu. Stan taki zwany koabitacją osłabia polityczną pozycję i rolę jaką odgrywa prezydent w państwie. Zgodnie z systemem stworzonym przez de Gaulle'a prezydent ma dużą władzę. Jeżeli w parlamencie dominuje jego frakcja polityczna, to on decyduje, kto będzie premierem oraz określa cele polityczne rządu. Jednak, gdy frakcja prezydencka stanowi mniejszość parlamentu, prezydent musi wyznaczyć premiera wywodzącego się z opozycyjnej wobec siebie większości. Zjawisko względnej współpracy pomiędzy premierem i prezydentem wywodzącymi się z przeciwnych obozów poli-

[16] M.A. Cohendet, *Le président de la République*, Paris 2002, s. 68.

tycznych po raz pierwszy opisano właśnie we Francji za czasów prezydentury François Mitterrand'a. Po rozwiązaniu Zgromadzenia Narodowego przez prezydenta François Mitterrand'a, w wyniku nowych wyborów, większość identyczną (w 1981 roku) i zbliżoną (w 1988 roku) uzyskali zwolennicy prezydenta. Porażką natomiast zakończyło się rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego przez Jacques'a Chirac'a w 1997 roku. J. Chirac rozpisał przedterminowe wybory[17], w których odnieśli zwycięstwo socjaliści (premierem został wówczas Lionel Jospin) była to zatem trzecia koabitacja w historii republiki, która trwała całą kadencję parlamentarną. Był to też jedyny przypadek, od 1958 roku, gdy w wyniku rozwiązania Zgromadzenia Narodowego w izbie tej przewagę uzyskała większość nieprzychylna prezydentowi. J. Chirac postanowił rozwiązać Zgromadzenie Narodowe, w którym przewagę miały opozycyjne partie lewicowe, licząc iż w wyniku nowych wyborów w izbie niższej przewagę uzyskają deputowani o orientacji prawicowej, co umożliwi prezydentowi spokojne wykonywanie swych funkcji i przeprowadzenie zapowiadanych w kampanii wyborczej reform[18]. Decydując się na rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego przed upływem kadencji J. Chirac chciał, wzorując się na brytyjskim systemie rządów gabinetowo-parlamentarnych, wybrać stosowny moment dla uzyskania w Zgromadzeniu przychylnej mu większości. Niepowodzenie, jakiego doświadczył wówczas prezydent J. Chirac poskutkowało tym, że do dnia dzisiejszego kolejni prezydenci republiki nie wykorzystali tego uprawnienia[19].

Prezydent wywiera duży wpływ na rywalizację międzypartyjną i jej efekty polityczne. Głównym instrumentem tego wpływu jest większość prezydencka, która wyniosła go do władzy, w szczególności partia polityczna, która zyskuje status partii prezydenckiej. Bezpośrednie następstwo czasowe wyborów prezydenckich i parlamentarnych (rozdzielonych zaledwie kilkutygodniowym interwałem czasowym) od 2002 roku tj. po skróceniu kadencji prezydenta z 7 do 5 lat[20] i zrównaniu jej z kadencją Zgromadzenia Narodowego, jeszcze wzmocniło ten wpływ prezydencjalizmu na dwublokowy kształt systemu partyjnego.[21] Symultaniczność wyborów prezydenckich i parlamentarnych powoduje małe prawdopodobieństwo pojawienia się w przyszłości niezgodności większości prezydenckiej z parlamentarną, z wyjątkiem opróżnienia fotela prezydenckiego z powodu ustąpienia lub jego śmierci. Praktyka pokaże, czy zrównanie czasu trwania kadencji zmniejszy szanse na kolejną koabitację czy też dojdzie do otwarcia drogi do przywrócenia silnej, choć lepiej kontrolowanej władzy prezydenta[22]. Prezydent rozwiązując Zgromadzenie Narodowe ma prawo wystawić na próbę poparcie deputowanych przez wyborców, natomiast przyznanie analogicznego uprawnienia par-

---

[17] Bernard Chantebout podkreśla, że prezydent rozwiązując Zgromadzenie Narodowe chciał wykorzystać termin, związany z zastąpieniem franka francuskiego przez euro, co przy niezrozumiałych, niedookreślonych uzasadnieniach tej decyzji połączonej z brakiem mobilizacji w szeregach partii prawicowych, poskutkowało zwycięstwem lewicy. B. Chantebout, *Droit constitutionnel*, Paris 2010, s. 430–431.

[18] Ph. Ardant, B. Mathieu, *Institutions politiques et droit constitutionnel*, Paris 2011, s. 523.

[19] M.A. Cohendet, *Le président de la République*, Paris 2002, s. 69.

[20] Treść art. 6 ust. 1 Konstytucji V Republiki zmieniona została ustawą konstytucyjną nr 2000-964 z 3 października 2000 r.

[21] T. Godlewski, *Wpływ systemu politycznego na partie polityczne we Francji na przykładzie partii prezydenckiej*, [w:] T. Kozielła (red.), *Adaptacja – reforma – stabilizacja. Przestrzeń publiczna we współczesnych systemach politycznych*, Rzeszów 2010, s. 339.

[22] E. Gdulewicz, *System konstytucyjny Francji*, Warszawa 2000, s. 45.

lamentowi byłoby równoznaczne z pogwałceniem ustawy zasadniczej i zrujnowaniem obowiązującego ustroju[23].

Prezydent za swe działania ponosi tylko odpowiedzialność konstytucyjną, nie może zostać pozbawiony stanowiska przez parlament. Piastując długoletni, siedmioletni mandat (do 2002 roku) symbolizował trwałość i ciągłość Republiki, jest *alter ego* parlamentu uzależnionego od preferencji politycznych wyborców. Gdy w Zgromadzeniu Narodowym zasiądzie większość nieprzychylna prezydentowi, może oznaczać to negowanie jego dotychczasowego pozycji arbitra i jego dotychczasowej wizji funkcjonowania władz publicznych. Sposobem wyjścia z tej sytuacji mogło być rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego. Prezydent nie funkcjonuje w politycznej próżni, ma przed sobą parlament złożony z deputowanych zorganizowanych w kluby według orientacji politycznych. Nie jest zatem obojętne dla prezydenta, czy jego program polityczny, na podstawie którego wygrał wybory, na poparcie w Zgromadzeniu Narodowym. Jeśli większość, która wybrała prezydenta jest tożsama z większością parlamentarną to układ taki wpływa pozytywnie na polityczną pozycję i rolę jaką odgrywa w państwie jego prezydent. Jeśli dojdzie do odwrócenia sytuacji tj. parlament zostanie zdominowany przez siły polityczne nieprzychylne prezydentowi, wówczas jego rola i znaczenie maleje[24]. Warto też zwrócić uwagę na kwestię politycznej zgodności większości w obu izbach parlamentu. Na pozycję obu podmiotów władzy wykonawczej wydaje się bowiem wpływać nie tylko kompozycja partyjna w Zgromadzeniu Narodowym, ale także układ polityczny w Senacie. W sytuacji, gdy zachodzi tożsamość obu większości, wzrasta pozycja rządu, który dysponuje wsparciem całego parlamentu, a nie tylko deputowanych. Z racji tego, że w Senacie tradycyjnie przewagę posiada opcja prawicowa, wskazany układ może funkcjonować jedynie w warunkach koabitacji lewicowego prezydenta i prawicowego rządu. Konfiguracja taka miała miejsce podczas pierwszej i drugiej koabitacji tj. w latach 1986–1988 i w latach 1993–1995. W lach 1997–2002 sytuacja uległa odwróceniu. Po stronie lewicowego gabinetu Lionela Jospin'a znajdowała się wyłącznie większość w Zgromadzeniu Narodowym[25]. Ograniczenie ryzyka koabitacji i zwiększenie możliwości występowania efektu większości prezydenckiej, dzięki przeprowadzaniu w tym samym roku obydwu wyborów, sprzyja prezydecjalizacji ustroju politycznego Francji[26]. Zaznacza się także, że reforma z 2000 roku nie jest wcale przeciwna tożsamości francuskiej[27] konstytucji właśnie z tego względu, że zachowana zostaje jednolitość ideowa egzekutywy, swoista diarchia. Można więc przyjąć, że reforma nie narusza ducha ustanowionej w 1958 roku konstytucji Francji[28].

---

[23] M. Duverger, „Le Monde" 6 sierpnia 1985.

[24] W. Skrzydło, *Zasady ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego*, [w:] E. Gdulewicz, W. Kręcisz, W. Orłowski, W. Skrzydło, W. Zakrzewski (red.), *Ustroje państw współczesnych*, Lublin 2002, s. 158–159.

[25] Ł. Jakubiak, *System polityczny*…, s. 198.

[26] M. Stempak, *Ustrój Francji w perspektywie reform konstytucyjnych i zmian pozakonstytucyjnych Koabitacji*, [w:] J. Szymanek (red.), *Ustrój polityczny Francji współczesnej*, Warszawa 2013, s. 69.

[27] J. Szymanek, *Bilans francuskich reform konstytucji*, [w:] S. Bożyk (red.), *Aktualne problemy reform konstytucyjnych*, Białystok 2013, s. 324 uważa, że wprowadzenie kadencji pięcioletniej było zmianą pro-prezydencką.

[28] M. Stempak, *Ustrój Francji*…, s. 70.

BIBLIOGRAFIA

Ardant Ph., Mathieu B., *Institutions politiques et droit constitutionnel*, Paris 2011.
Chantebout B., *Droit constitutionnel*, Paris 2010.
Cohendet M.A., *Le président de la République*, Paris 2002.
Dziemidok-Olszewska B., *Odpowiedzialność prezydenta V Republiki Francuskiej*, [w:] J. Szymanek (red.), *Ustrój polityczny Francji współczesnej*, Warszawa 2013, s. 230–245.
Gdulewicz E., *System konstytucyjny Francji*, Warszawa 2000.
Godlewski T., *Wpływ systemu politycznego na partie polityczne we Francji na przykładzie partii prezydenckiej*, [w:] T. Koziełło (red.), *Adaptacja – reforma – stabilizacja. Przestrzeń publiczna we współczesnych systemach politycznych*, Rzeszów 2010, s. 339–351.
Jakubiak Ł., *System polityczny Francji w układzie Koabitacji*, [w:] J. Szymanek (red.), *Ustrój polityczny Francji współczesnej*, Warszawa 2013, s. 192–211.
Jamróz A., *Status konstytucyjny prezydenta Francji*, „Państwo i Prawo" 1990, nr 9.
Popławska E., *Instytucja prezydenta w systemie politycznym V Republiki Francuskiej*, Warszawa 1995.
Skrzydło W., *Ustrój polityczny Francji*, Warszawa 1992.
Skrzydło W., *Zasady ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego*, [w:] E. Gdulewicz (red.), *Ustroje państw współczesnych*, Lublin 2002, s 150–166.
Stembrowicz J., *Parlament V Republiki Francuskiej*, Warszawa 1963.
Stempak M., *Ustrój Francji w perspektywie reform konstytucyjnych i zmian pozakonstytucyjnych Koabitacji*, [w:] J. Szymanek (red.), *Ustrój polityczny Francji współczesnej*, Warszawa 2013, s. 63–70.
Szymanek J., *Bilans francuskich reform konstytucji*, [w:] S. Bożyk (red.), *Aktualne problemy reform konstytucyjnych*. Białystok 2013, s. 320–336.
Ujazdowski K., *V Republika Francuska. Idee Konstytucja, Interpretacje*, Kraków 2010.
Wołowski K., Bokszczanin I., *Prezydent V Republiki Francuskiej*, [w:] J. Osiński (red.), *Prezydent w państwach współczesnych*, Warszawa 2000, s. 120–128.
Wołowski K., *Prezydent Republiki w powojennej Francji IV i V Republiki*, Toruń 1973.

PRAWO PREZYDENTA FRANCJI DO ROZWIĄZANIA ZGROMADZENIA NARODOWEGO

Streszczenie

Artykuł omawia jedną z kompetencji własnych prezydenta Francji, jaką jest prawo do rozwiązania Zgromadzenia Narodowego. Autor opisuje to uprawnienie prezydenckie w czasach III Republiki, IV Republiki i w aktualnej V Republice. Podaje przyczyny, jakie legły u podstaw podjęcia przez prezydenta decyzji o rozwiązaniu Zgromadzenia Narodowego oraz efekty, jakie ono przyniosło. Zwraca uwagę na małe prawdopodobieństwo wykorzystania przez prezydenta tego instrumentu w przyszłości z uwagi na zrównanie kadencji prezydenckiej z parlamentarną.

Słowa kluczowe: *Prezydent Francji*, *rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego*, *konstytucja V Republiki*, *strażnik konstytucji*, *arbiter*

THE PRESIDENT'S OF FRANCE POWER TO DISSOLVE THE NATIONAL ASSEMBLY

Summary

The article discusses one of the prerogatives of the President of France, i.e. the right to dissolve the French National Assembly. The author describes this presidential power at the time of the Third Republic, the Fourth Republic and the present Fifth Republic. He presents underlying reasons why the President dissolved the National Assembly and what it resulted in. He highlights low probability that the president will do it in the future due to the fact that the presidential and parliamentary terms are equal.

Key words: *President of France*, *dissolution of the National Assembly*, *constitution of the Fifth Republic*, *guardian of the constitution*, *umpire*